

Luzsicza István

Végítélet bízva bizással, avagy gondolkodom, tehát idealista vagyok

2040-ben járunk, tíz évvel a világvége után, a valahai Magyarország területén, s az apokaliptiszis előtti világ maradványaiból, egy évtized elteltével ismét áramot állít elő a túlélők egy nagyobb, menekülést követően meglepedett csoportja az anarchiából egyedül kiemelkedő és működőképesnek bizonyuló városállamuk falai között.

Hollywoodban így lehetne felvezetni Bene Zoltán legújabb regényét, azonban nem Mad Max-filmekben járunk, s a végítélet kiváltó okai sem vesznek homályba: logikusan felépített láncolat vezet a civilizáció pusztulásához, még ha maga a kiváltó ok fantasztikum is – bár nem elképzelhetetlen, hogy egy, az áramellátást világszerte egy csapásra tönkretévő napkitörés vezessen az elektromos áramra épülő globális információs-fogyasztói világ megsemmisüléséhez.

A regény velejét innentől a pusztuláson túli jelenségek felvázolása és a mértékben való elmélyülés adja. S ha nem is in medias res, de már ismertetőnk kezdetén elébe vághatunk végkövetkeztetésünknek: Bene a meglelt remény és kapaszkodók ellenére is lehangoltan elkeserítő, részleteiben alapos racionalitással kidolgozott, áthallásokkal teli, műfajilag szinte besorolhatatlan – de nevezzük így – sci-fi-esszéregényt tett le az asztalra.

Főszereplője, Czeredi Hunor Gábor, egy szegedi könyvesbolt filozofikus hajlamú javakorabeli tulajdonosa a kezdetleges formában visszanyert elektromosság jóvoltából kezd beszámolójába, kezdve az áramellátás 2030-as összeomlásával, a társadalom felbomlásával, ahol a 19. századig eleven életmódot, tudásanyagot és közösségi szervezethez már rég elpazarló emberiség képtelen bármit is feleleveníteni a túléléshez, ezért a készletek felélése után egymás kifosztásába, majd terrorizálásába kezd. A létrejövő kisebb-nagyobb alkalmi közösségek képtelenek a helyzet kezelésére, a pillanatnyi, gyors érdekérvényesítésen túl nincs céljuk, de mindenki egy-egy társaság részeként igyekszik megmenekülni: Hunor fiatal kolléganőjével, Kírával lép férfi-nő kapcsolattá fejlődő érdekszövetségbe, s a várost elhagyva az elnéptelenedett alföldi tájakon próbálják észrevétlenül meghúzni magukat. A fejezetek e kóborlásokról és különböző - védhetőnek tűnő elhagyott tanyákon, jól álcázott pincékben meghúzódó – cso-

portokhoz csatlakozásokról szólnak, melyek ideig-óráig a civilizáció őrzőinek tűnnek, ám az emberi természet önzése, hatalomvágya és – a maitól csak kulisszáiban különböző – hedonizmusa mindenütt kiütközik. A pusztá létezésen túl mást meg nem célzó, praktikus szemléletűnek tűnő közösségekben a tényleges irányításra, szervezésre ezzel az alapállással hosszú távon képtelen vezető a sleppjével idővel itt is, ott is önkényt és terrort épít ki a „köznépükkel”, s különösen azokkal szemben, akik – mint a főszereplők – nagyobb léptékben, távlatokban tervezve gondolkodnak okokon, miérteken, múltbeli tanulságokon és jövőbeli esélyeken az apokaliptikus viszonyok között. A főhős és társasága pergő – helyenként csapongó, de ettől életszerű – párbeszédei, gondolatmenetei és az ezáltal ütköztetett életelvek építik fel a kötet gerincét, ahol azonban a klasszikus, ideákkal felvértezett értelmiségi alapállás és annak minden jól felépített logikája hiába feszegeti a végső kérdéseket, a lét értelmét, egyértelmű válasza nem lel. Végül alulmarad az intellektus lehulló álarca alól előbukó pragmatikus, csakis funkcionalitásában gondolkodó felfogással, az észérvekkel alátámasztott trivialitás racionalizmusával szemben. Ez történik az Új Közösségnek nevezett csoportnál, ahol bár Hunorék több évig élnek, a kommuna vezetője már csak a saját válaszait fogadja el, befolyásolt környezete pedig a kérdések feltevéséig sem jut el – így a kezdeti összehangolódás dacára Czeredire riválisként tekintenek, aki a szerelmét hátrahagyva távozni kényszerül. Közös fundamentumok, a regénybeli közegben és a mában is látványosan hiányzó szakrális, hitbéli alapok nélkül nincsenek távlatok, tervek, víziók, ami a barbár közeg diadalát hozza el: hatványozottan tér vissza a ma sem ismeretlen nyers valóság jól ismert, kiüresedett cinizmusa és az ösztönlények agressziója, még ha onnantól már kezdve már rövidesen fenntarthatatlanná is válik elállatiasodó mikroviláguk rendje.

Bene minden főfejezet külön alegységként, azokhoz olykor látszólag nem is kapcsolódva folyamatosan beleszövi – a regény

szerint pendrive-on régről megőrzött, s az áram visszatéréseivel visszanyert szövegfájlok formájában – a jelenkorunkra vonatkozó részleteket. Egyszerre fejt fel hőse későbbre is kiható múltját, kapcsolatrendszerét, viszonyulásait azok alakjaival együtt (köztük posztmodern fogásként olykor önmagát, a könyvesboltba bejáró Bene Zoltán író is meg-megszólaltatva, és szinte észrevétlenül, de jellemző módon vallva Szegedről is), úgy, hogy mindezek sokszor csak később válnak a történések meghatározó részeivé. Ugyanakkor ezekben az alfejezetekben a legintenzívebb a könyvet a cselekménnyel együtt is esszék laza sorozatává tevő gondolatmenetek felbukkanása, amellyel az Áramszünet utáni időknak megágyazó, a mai olvasónak is ismerős társadalmi, politikai, gazdasági és kulturális közeget mutatja be – némely alfejezetről elképzelhető, hogy eredetileg kisesszéként vagy naplórészletként születtek egy-egy mai kortűnet konkrét példákön keresztül történő ábrázolásaként. A szerzőt dicséri, hogy tematikus kalandozásait a cselekmény szerves részévé képes avatni, s csak kivételes esetekben nem képes kordában tartani gazdag, elnyúló mesélőkedvét és elkerülni a szöveg vontatottá válását.

E visszaemlékezések – számunkára még jövőképként – a 2020-as évekre is visszatekintenek, s vázolnak fel komoly, az európai civilizációt fenyegető, és egyáltalán nem elképzelhetetlen geopolitikai folyamatokat, nagyhatalmi befolyásszerzéseket, tényleges határmozgásokkal járó birodalomépítéseket, amelyek egyértelműen valamiféle „világvége” felé mutatnak, jelezve, hogy „valaminek történnie kell”. Az elektromosság összeomlása már ettől független deus ex machinaként történik meg, mintegy jelezve, hogy a tömegeket csak valami látványos és mindenki számára értelmezhető kataklizma ébresztheti rá a vesztsébe rohanására, civilizációnk elvesztettségére – annak értelmezésére azonban a bekövetkezte után is csak kevesek képesek.

Ám az isteni beavatkozásra az alapproblémán, az áramellátás megszűnésén túl maga a megoldás is példa, amely, ha úgy akarjuk,

happy enddé teszi a zárlatot. A bibliaszerűen pusztában bolyongó főhőseinkre – így az Új Közösségből testi-lelki megaláztatások után ismét Hunorhoz csatlakozó Kírára is – ókori egyiptomi neveket viselő „szuperhősök”, a civilizáció végére, a „valami megtörténtére” már az Áramszünet előtti idők óta készülő idealisztikus, mégis gyakorlatias bölcsek akadnak rá, akik addigra Menedék néven államszerűen megszervezett települést alakítottak ki. A főszereplőket befogadja az új Paradicsomként értelmezhető régi-új civilizáció, ahol praktikum és hit egyszerre, de nem kizárólagossággal és kényszerítő erővel, hanem egymást kiegészítve és erősítve van jelen, társadalmának biztonságot, magasabb rendű, szabad életet nyújtva. Később innen indul mindenfelé újra az élet, s mint az epilógusból megtudjuk, a helyre az utókor már az Új Világ Bölcsőjeként tekint – az addigi

disztópia pedig átfordul valamiféle utópiába.

De csak valamifélebe – konzekvenciánk a megoldást katarzisz nélkül elhozó kerek lezárás ellenére is keserű marad: a gondolat erejében hívő, kérdéseket feltevő és válaszokat kereső, de a dolgok legmélyén az ember felett állóért kiáltó értelmiséginek isteni csodára van szüksége, hogy ne valóságidegen idealistaként szigetelődjék el vegetáló környezetétől.

Bene hősei megkapták e csodát, amelyben hinni és bízni idealizmus ugyan, de ha elgondolkodunk e mai, Áramszünet előtti világon, tragédiánk épp aktuális fejezetén, nekünk se marad több mint küzdeni és bízva bízni – ha már nem Madáchcsal, akkor Czeredi Hunor Gáborral és Bene Zoltánnal: idealistán.

Bene Zoltán: Áramszünet (Kortárs Kiadó, 2018)

Németh János:
Kecskebak

